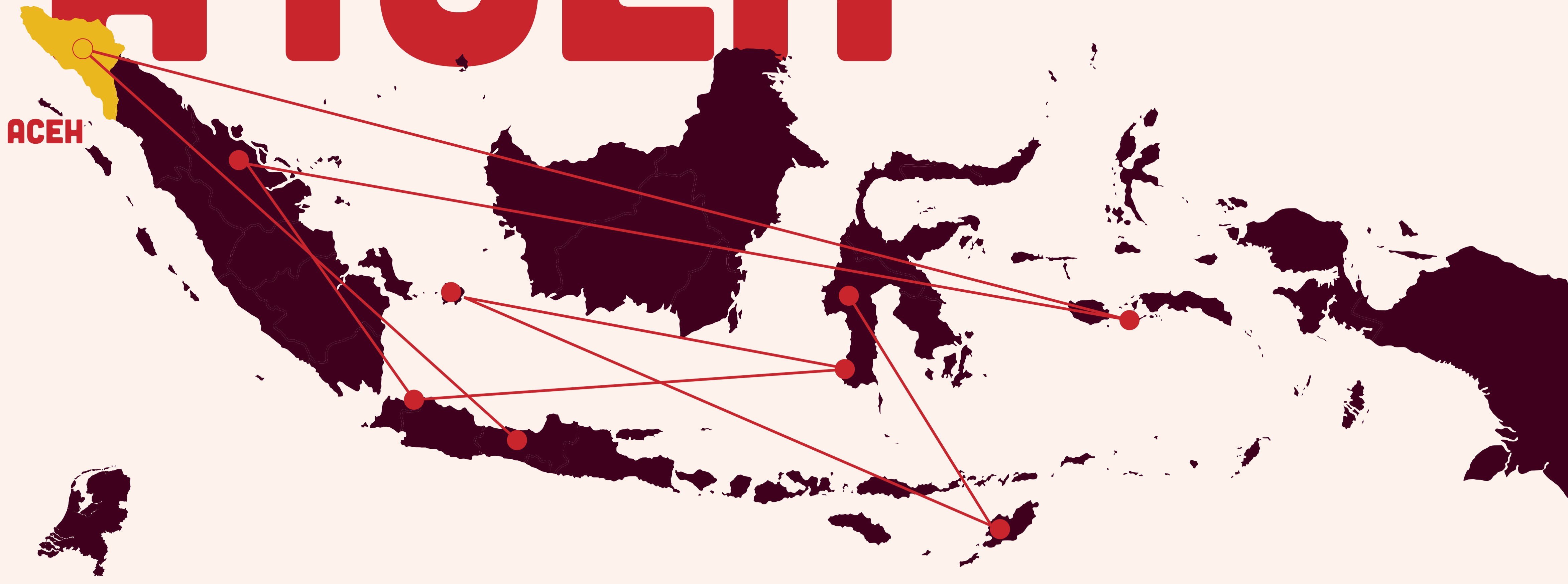

STRAATNAMEN INDISCHE BUURT

ATJEH STRATEN

OOST CAST

ATJEH

De Atjehstraten verwijzen naar de noordelijke punt van Sumatra. Maar Aceh (in hedendaagse spelling) was ook het strijdtoneel van twee lange oorlogen. De Aceh-oorlogen waren een reeks gewapende conflicten tussen Nederland en het sultanaat van Aceh. Het is een van de langste en bloedigste koloniale conflicten die ooit door Nederland werden uitgevochten. Voor de koloniale invasie was Aceh al eeuwenlang een bruisend gebied.

FLOREND SULTANAAT

In 1599 kwam de Nederlander Cornelis de Houtman aan in Aceh en trof een florerende samenleving aan. Binnen dit sultanaat, of *Keurajeuën Acèh Darussalam* in de oorspronkelijke taal, bloeiden al eeuwen een levendige handel en eigen leefsysteem. Dit sultanaat speelde ook een dominante rol in de zee- en peperhandel in het noorden van Sumatra.

LANGE KOLONIALE OORLOGEN

Om de Acehse macht in te perken, besloot Nederland het sultanaat met geweld te onderwerpen aan het koloniale regime. De oorlogen begonnen in 1873 om het Nederlands koloniaal gezag over Aceh te vestigen en de controle over de lucratieve handel in specerijen en andere natuurlijke hulpbronnen veilig te stellen. Nederland wilde van de archipel één aaneengesloten koloniaal rijk maken.

De Aceh-oorlogen werden gekenmerkt door guerrilla-tactieken en langdurige gevechten in een terrein, waaronder dichtbeboste gebieden en moerassen. De Acehers, onder leiding van sultans en lokale leiders, voerden een heftige strijd tegen de Nederlandse troepen, die vaak werden geconfronteerd met hinderlagen en aanvallen vanuit de bevolking.

Na tientallen jaren van strijd en verwoesting werd het sultanaat van Aceh uiteindelijk in 1904 door Nederlandse troepen onder leiding van generaal J.B. van Heutsz onderworpen. In feite eindigde de oorlog pas met

de Japanse overwinning op de Nederlanders in 1942. Maar ook nadat het gebied tot de Republiek Indonesië ging behoren, werd er in Aceh nog gestreden voor vrijheid.

De oorlogen worden nog steeds herdacht in Indonesië. Het wordt gezien als symbool van verzet tegen kolonialisme en imperialisme. Aceh staat nog steeds bekend om zijn streven naar politieke onafhankelijkheid en sterke oppositie tegen inmenging van buitenaf.

EEUWENOUD ERFGOED TOEGANKELIJK

Aceh kent een rijke geschiedenis. In 2023 heeft UNESCO drie manuscripten uit Aceh erkend als werelderfgoed.

Hieronder een 17^e eeuws manuscript dat vertelt over de oorspronkelijke geschiedenis van het sultanaat. Vol verhalen over het leven en gebruiken aan de Acehse hoven, relaties met onder andere Portugal, China en Turkije, oorlogen en de Islamitische religie. Met slechts drie overgeleverde manuscripten is de Hikayat Aceh zeer zeldzaam en een belangrijke bron voor mensen met interesse in de Islam, internationale betrekkingen en de geschiedenis van Aceh. Twee manuscripten worden beheerd door de Universitaire Bibliotheken Leiden die ze heeft gedigitaliseerd en vrij beschikbaar stelt en één manuscript door de Nationale Bibliotheek van Indonesië. Het is niet bekend of de manuscripten ook naar Aceh gaan.

Een 17e eeuws Acehs manuscript, bron Universiteitsbibliotheek Leiden.

'Dit laat weer zien hoe de witte man mensen van een zogenaamd ander ras zag.'

Beluister hier het verhaal van kunstenaar Fré Calmes achter het werk (z.o.z.) NIET MIJN OORLOG.

Scan voor de digitale wandelkaart.

'ZWARTE HOLLANDERS'

Een opvallend verhaal dat verbonden is met de Aceh-oorlog is de werving van de zogenoemde *Belanda Hitam*, een koloniale benaming die letterlijk vertaald 'Zwarte Hollander' betekent.

Tussen 1831 en 1872 werden naar schatting 3000 West-Afrikaanse jonge mannen, grotendeels tot slaafgemaakten, gedwongen om te dienen in het koloniale leger, oftewel het Koninklijk Nederlandsch-Indisch Leger (KNIL). Deze West-Afrikaanse mannen werden geronseld in Fort Elmina in het huidige Ghana. De handel in tot slaafgemaakten was toen al verboden en stond onder streng toezicht van de Engelsen. De Nederlanders wierpen een rookgordijn op: ze lieten de mannen zichzelf zogenaamd vrijkopen.

3000 West-Afrikaanse jonge mannen

Mensen met Indo-Afrikaanse wortels keerden na deze oorlogen vaak niet meer terug naar hun geboorteland. Velen trouwden met Indonesische vrouwen. Er ontstonden levendige gemeenschappen in de garnizoenssteden van Java, voornamelijk in Jakarta, Semarang, Salatiga, Solo en Purworejo. Zo waren er generaties Indo-Afrikanen, die veelal in de speciale 'Kampong Afrikan' op Java woonden. Veel van hun (achter) kleinzonen dienden ook in het koloniale leger. Ook vochten zij tijdens de Tweede Wereldoorlog mee tegen Japan, en kwamen velen terecht in Japanse interneringskampen. Veel nazaten met Indo-Afrikaanse wortels verlieten Indonesië na de onafhankelijkheidsstrijd en vertrokken naar Nederland. Verschillende initiatieven zoals de Stichting Indo-Afrikaans Kontakt, vierten de gedeelde Afrikaanse en Indonesische herkomst en houden deze bijzondere geschiedenis levend.

INDISCHE BUURT

Javastraat, Ambonplein, Sumatra-plantsoen. Het is een greep uit namen van straten in de Indische Buurt in Amsterdam Oost. Maar wist je dat het verwijst naar een eilandrijk dat ongeveer 46 keer zo groot is als Nederland? OOSTCAST nodigt je uit om meer te leren over de onderbelichte verhalen die schuilen achter de straatnamen.

De straatnamen in deze buurt werden begin 20^e eeuw gegeven. Indonesië was toen nog bezet door Nederland, dat het grote eilandrijk de koloniale naam Nederlands-Indië had gegeven. Veel straatnamen genoemd naar de eilanden bevatten nog de koloniale naamgeving. Zo heet het eiland Celebes eigenlijk Sulawesi, en heet de hoofdstad van Indonesië nu niet meer Batavia maar Jakarta.

WANDELROUTE EN PODCAST

OOSTCAST bestaat uit een wandelroute, een podcast en artistieke reflecties over straatnamen en plekken in Amsterdam Oost. Centraal staan de koloniale geschiedenis en verhalen van toen en nu.

Wandel langs de 10 informatieborden en scan de QR-code stickers op straat (onderstreepte straatnamen op de routekaart) en hoor meer verhalen achter de straatnamen. De wandeling is 3,5 km lang. De wandeling start bij de Insulindeweg en eindigt bij het Javaplein, maar je kunt het ook andersom bewandelen.

SCAN HIER voor de podcast